

Kentsel ve Yarı-kentsel İki Aile Sağlığı Merkezi'ne Başvuran Ebeveynler Örneğinde: 0-6 Yaş Çocuklarda Ev Kazalarının Sıklığı ve Etkileyen Faktörler

In the Example of Parents Applying to Urban and Semi-urban Two Family Health Centers: The Frequency Of Home Accidents in Children Aged 0-6 and Affecting Factors

Fatma Merve ERDEM¹, Pınar ERBAY DÜNDAR², Burak Yasir ÇALLI³, Cansu AKBULUT⁴, Büşra BAYER⁵, Büşra Nur ERDOĞDU⁶, Celal YILDIRIM⁷, Caner İĞİT⁸

ÖZ

Amaç: Manisa'da 0-6 yaş çocuklarda ev kazası sıklığını, ilişkili faktörleri, aldıkları güvenlik önlemlerini belirlemektir.

Yöntem: Kesitsel tipteki çalışma için 310 kişilik örnek büyüklüğü belirlenmiştir. Çalışmaya katılım oranı %93,8'dir (n=290). Çalışmanın bağımlı değişkeni son bir yılda ev kazası geçirme; bağımsız değişkenler ise katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve ev kazası ile ilgili özelliklerdir.

Bulgular: 0-6 yaş çocukların %17,6'sının son bir yılda, %24,8'inin ise yaşamları boyunca en az 1 kez ev kazası geçirdiği saptanmıştır. En sık gözlenen kaza tipi düşmedir. Son bir yılda kaza geçirme durumu; baba yaşının 34 ve altında olması 2,5 kat (%95 GA 1,3-4,8), babanın 12 yaşına kadar gecekodu bölgesinde oturması 2,9 kat (%95 GA 1,2-7,3), zemin kat dışında bir katta oturmak 3,1 kat (%95 GA 1,1-9,6), ev kazalarından çocuğunu koruma konusunda yetersiz hissetmek 2,2 kat (%95 GA 1,1-4,7) artırmaktadır.

Sonuç: Ev kazası konusunda yetersiz hisseden ailelere eğitim verilmesi, ev içi ergonomisini düzenlemeye yönelik önleyici ev ziyaretleri yapılarak bu eğitimler desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ev kazası, prevalans

1-Araş. Gör. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.B.D. Manisa, Türkiye,

E-posta: merveerdem91@hotmail.com ORCID: 0000-0001-5232-6588

2-Prof. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.B.D. Manisa, Türkiye,

E-posta: pdundar@hotmail.com ORCID: 0000-0003-2870-9073

3-İntern Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-posta: burakyasir48@gmail.com ORCID: 0000-0003-0668-7619

4-İntern Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-posta: cansuakbulut1711@gmail.com ORCID: 0000-0001-5009-6571

5- İntern Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-posta: busrabayer6@gmail.com ORCID: 0000-0003-0910-8942

6- İntern Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-posta: busranurerdogdu1998@gmail.com ORCID : 0000-0002-5775-1302

7- İntern Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-posta: dr.celalyildirim@gmail.com ORCID: 0000-0002-6803-9580

8- İntern Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-posta: canerigit@gmail.com ORCID: 0000-0002-5246-0776

Gönderim Tarihi:03.10.2022 - Kabul Tarihi: 04.04.2024

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to determine the frequency of home accidents, related factors, and the safety precautions they take in children aged 0-6 in Manisa.

Method: A sample size of 310 was determined for the cross-sectional study. The participation rate in the study was 93.8% (n=290). The dependent variable of the study was home accident in the last year; The independent variables are the sociodemographic characteristics of the participants and the characteristics related to home accidents.

Results: In our study, it was found that 17,6 %of children aged 0-6 years of age had a home accident at least once in their lives. The most frequently observed accident type is falling. In the last year, the status of an accident; The father's age is 34 and below 2,5 times (95% CI 1,3-4,8), the father to sit in the slums until the age of 12 (95% CI 1.2-7.3), sitting on a floor outside the ground floor 3,1 times (95% CI 1,1-9,6) Feeling inadequate to protect the child from home accidents increases 2,2 times (95% CI 1,1-4,7).

Conclusion: Families who feel inadequate about home accidents should be educated and these trainings should be supported by making preventive home visits to regulate the ergonomics of the home.

Keywords: Children, Home Accident, Prevalence

1.GİRİŞ

Kaza; önceden planlanmamış, beklenmeyen, ani olarak ortaya çıkan, yaralanma ve hasar ile sonuçlanabilen, önlenabilir olay olarak tanımlanmaktadır (1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre, kazalar günümüzde ve 2030'lu yıllarda insanlar için ilk 10 hastalık grubunda yer almakta ve 2030'da ölüm nedenleri arasında beşinci sıraya yerleşmesi beklenmektedir (2). Kazalar çok çeşitli ortamlarda gerçekleşebilir. Ev ortamı çocukluk dönemi kazalar için en olası yer olup, ev kazaları diğer kaza türlerinden daha sık görülür (3). Bunun nedeni, ev ortamındaki kazalara maruz kalan nüfusun daha fazla ve bir gün boyunca bir kazaya dahil olma sürecinin

de 24 saat boyunca uzamasıdır (4). Çocuklar ev kazalarında yaşlılar ve engelliler ile birlikte en önemli üç risk grubunu oluşturur (5) Yaş grubu 0-6 yaş olan çocuklar, merak ve keşfetme isteğiyle etraflarındaki tehlikelerin tam olarak farkında olmayabilirler. Bununla beraber çevreye karşı duyarlılıkları fazladır ve sürekli bir arayış içinde olduklarından ev kazaları açısından yüksek riske sahiptirler. Ayrıca mental ve fiziksel olarak kazaları önleyebilecek ve meydana gelen kazalarda kendilerini koruyabilecek kadar gelişmemişlerdir. Bu durumda ev kazaları ciddi yaralanmalara sebebiyet verebilmektedir.

DSÖ (2008)'ne göre 18 yaşın altındaki çocuklarda en sık görülen kaza tipleri; trafik kazaları (%22,3), boğulmalar (%16,8), yanıklar (%9,1), düşmeler (%4,2), zehirlenmeler (%3,9) olarak sıralanmaktadır (6). Ev kazalarına ilişkin verilerin net olmadığı ve yetersiz olduğu göz önüne alındığında, ev kazalarının sayısının trafik ve diğer kazalardan daha büyük olduğu düşünülmektedir.

Sadece hastanelerden elde edilen veriler ev kazası ile ilgili tüm verileri temsil eder nitelikte değildir (7). DSÖ ve Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu'nun (UNICEF) 2008'deki raporunda, kazalar sonucu her gün 2000'den fazla çocuk öldüğü belirtilmektedir (8). Avrupa'da bulunan altı ülkenin verilerine göre, çocukluk yaş grubunda ev kazası sıklığı %4,49 olarak bildirilmiştir (9). ABD'de 0-5 yaş çocuklarda meydana gelen kazalar sonucunda oluşan yaralanmaların %90'ının ve bu yaralanmalar sonucu olan ölümlerin %50'sinin evde gerçekleştiği bildirilmiştir (10). Türkiye'de ev kazalarının tüm kazaların yaklaşık %18-25'ini oluşturduğu belirtilmekte, 0-6 yaş arası çocuklarda ölümlerle sonuçlanan düşme olaylarının %50-80'i evde meydana gelmektedir (11). Manisa'da Dündar ve arkadaşlarının (12) 2017 yılında yaptığı çalışmada 0-6 yaş çocuklarda ev kazası sıklığı %28,1; yine Özmen ve arkadaşlarının (13) 2007'de yaptığı çalışmada 0-6 yaş çocukların %15,5'inin yaşamlarının herhangi bir döneminde ev kazası geçirdiği saptanmıştır.

Çalışmada Aile Sağlığı Merkezi (ASM)'ne ayaktan başvuran ebeveynlerin, 0-6 yaş

çocuklarında ev kazası sıklığı, etkileyen faktörleri ve ev kazalarına yönelik aldıkları güvenlik önlemlerini belirlemek amaçlanmıştır.

2. GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Tipi, Yeri ve Zamanı: Kesitsel tipteki bu araştırma, Yunussemre 6 No' lu kentsel ve Yunussemre 16 No' lu yarı kentsel ASM' lerde 18 Temmuz 2022- 12 Ağustos 2022 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırma Evreni ve Örneklem Yöntemi: Araştırmanın evrenini belirtilen ASM' lere ayaktan tanı ve tedavi için başvuran 0-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü evreni bilinmeyen örnek büyüklüğü formülü ile %28,1 beklenen prevalans, %95 güven sınırında, %5 sapma ile 310 kişi olarak hesaplanmıştır. (12) Katılımcılar, olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmaya 290 ebeveyn katılmış, katılım oranı %93,8 olarak gerçekleşmiştir. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 03/08/2022/20.478.486 /1461 karar tarih / no ile, etik onay alınmıştır.

Veri Toplama: Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulmuş anket formu kullanılarak yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Ayaktan tanı ve tedavi için başvuran 0-6 yaş arası çocukların ebeveynlerinden sözel onamları alınıp, araştırmaya katılmayı kabul edenlere 6 kişiden oluşan intörn grubu tarafından anket formu uygulanmıştır. Birden fazla 0-6 yaş grubunda çocuğu olan ailelerde yan tutmayı engellemek için hangisinin seçileceğine ailenin 0-6 yaş çocukları arasından çocuğun ismi alfabetik sıradaki önceliğe göre karar verilmiştir. Çocukların ikisinin de ismi aynı harf ile başlaması durumunda araştırmaya alınacak çocuk ikinci harfe göre belirlenmiştir.

Araştırmada Kullanılan Değişkenler: Araştırmanın bağımlı değişkeni son bir yılda ev kazası geçirme durumudur. Bağımsız değişkenler ise; anne-baba yaşı, çalışma durumu, sosyal sınıf, medeni durum, eğitim durumu , ailede kronik hastalık varlığı, ailenin göç durumu , ebeveynlerin 12 yaşına kadar yaşadığı yer, aile tipi, evde yaşayan kişi sayısı, evde sürekli bakım gerektiren kişi varlığı , ailede sigara kullanma durumu ,

hanenin gelir düzeyi, ailenin sağlık güvencesi, konut özellikleri, çocuğun bakımını üstlenen kişi, bakımını üstlenen kişide kronik hastalık varlığı, toplam çocuk sayısı ve çocukların yaşları ile 0-6 yaş arası çocuğun yaşı, cinsiyeti, çocuğun kronik hastalık varlığı, çocuğun göreceli sağlık durumu, çocuğun evde yalnız bırakılması, ev kazası geçirdiyse kazanın çeşidi, önlenebilir olup olmaması, kazanın geçirilme yaşı, kaza sırasında çocuğun yalnız olma durumu, kazanın evin hangi bölümünde olduğu, hangi mevsimde gerçekleştiği, kaza sonrası tedavi durumudur. Sosyal sınıf tanımlaması için, babanın işi Korkut Boratav'ın kentsel sosyal sınıf şemasına göre belirlenmiş ve analizlerde alt ve üst sosyal sınıf olmak üzere iki kategoriye indirgenmiştir (14). Çalışmada sorgulanan bağımsız değişkenlerden birisi de annelerin ev kazalarına karşı güvenlik kültürleridir. Bunu değerlendirmek üzere "0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek; 34 olumlu, 6 olumsuz ifade içeren 40 maddeli, beşli likert tiptedir. Ölçeğin Türkiye geçerlilik-güvenirlik çalışması Çınar (2003) tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa katsayısı 0,82 olarak bildirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan 200'dür. Ölçeğin kesme noktası yoktur, yüksek puan annelerin çocuğunu ev kazalarından korumaya daha yatkın olduğu göstermektedir (15).

İstatistiksel Analiz: Veriler, SPSS 23.0 bilgisayar istatistik paket programı kullanılarak tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde dağılımı, ortalama, standart sapma), kategorik verilerde kıkare testi, tek değişkenli sürekli verilerde Student's t testi ve ileri analizlerde logistik regresyon analizi Enter yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. İleri analiz öncesinde, tek değişkenli analizlerde istatistiksel olarak anlamlı bulunup, kolineer (birlikte değişim gösteren) olduğu tespit edilen değişkenlerden birisi modele alınmıştır. İstatistiksel analizler için $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma grubunda yer alan ve yaş ortalaması

(ort±ss) 31 ±6,7 olan annelerin %19,3'ü çalışmaktadır. Annelerin %13,1'i hiçbir eğitim almamış olup; %46,9'u ilkökul ve ortaokul mezunudur. Çalışma durumlarına göre %81,4 ü alt sosyal sınıfa ait meslek grubunda yer alan babaları yaş ortalaması (ort±ss) 35,2±7,1'dir. Babaların %6,9'u hiç eğitim almamış, %45,2si ilkökul ve ortaokul mezunu mezunudur. Katılımcıların %41'i Manisa'ya göçle gelmiştir. Annelerin 12 yaşına kadar yaşadığı yer %38,6'sı kırsal bölge, %14,5'i gecekondü; babaların ise %41,4'ü kırsal bölge, %14,1'i de gecekondü olarak belirlenmiştir. Ailelerin %80,3'ü çekirdek ailedir. Algılanan gelir düzeyleri açısından incelendiğinde %33,3'ünde gelir giderden az olarak belirtilmiştir. Ailelerin %17,9'u zemin katta yaşamaktadır. 0-6 yaş arasındaki çocukların %11,4'ünde bakım anne harici diğer aile bireyleri veya kreş ile sağlanmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Sosyodemografik Özellikleri, Manisa, 2022

Değişken (n=290)	Sayı	Yüzde*
Anne Yaş (ort±ss)	31,0 ±6,7	
Anne Çalışma Durumu		
Ev Hanımı	234	80,7
Diğerleri (çalışıyor)	56	19,3
Medeni Durum		
Evli	279	96,2
Bekar/boşanmış	11	3,8
Anne Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	38	13,1
İlkokul-ortaokul	136	46,9
Lise-üniversite	116	40,0
Babanın Yaşı (ort±ss)	35,2±7,1	
Ailenin Sosyal Sınıfı		
Üst sosyal sınıf	54	18,6
Alt sosyal sınıf	236	81,4
Babanın Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	20	6,9
İlkokul-ortaokul	131	45,2
Lise-üniversite	139	47,9
Göç Durumu		
Evet	119	41,0
Hayır	171	59,0
Göç Yılı (ort±ss)	11,9±9,6	
Göç Bölgesi (n=119)		

Doğu-Güneydoğu Anadolu	86	72,3
Diğerleri	33	27,7
Annenin 12 Yaşına Kadar Yaşadığı Yer		
Kırsal	112	38,6
Kentsel	136	46,9
Gecekondu	42	14,5
Babanın 12 Yaşına Kadar Yaşadığı Yer		
Kırsal	120	41,4
Kentsel	129	44,5
Gecekondu	41	14,1
Aile Tipi¹		
Çekirdek	233	80,3
Geniş aile	53	18,3
Parçalanmış aile	4	1,4
Evde Sigara Kullanan Kişi Varlığı		
Sadece Anne	14	4,8
Sadece Baba	115	39,7
Her ikisi	46	15,9
Hiçbiri	115	39,7
Algılanan Gelir		
Gelir gidere eşit	139	47,9
Gelir giderden çok	37	12,8
Gelir giderden az	114	33,3
Sağlık Güvencesi		
Genel Sağlık Sigortası	249	85,9
Yeşil kart	30	10,3
Yok	11	3,8
Evin Bulunduğu Kat		
Zemin	52	17,9
1.Kat ve üstü	238	82,1
0-6 Yaş Arası Çocuğa Bakım Veren Kişi		
Anne	257	88,6
Diğerleri	33	11,4
Bakım Verenin Kronik Hastalığı		
Var	29	10,0
Yok	261	90,0

*; Satır yüzdesi

Not 1: Aile tipi; çekirdek, geniş ve parçalanmış aile olarak kategorize edilmiştir. Çekirdek aile: Anne, baba ve henüz evlenmemiş çocuklardan oluşan aile tipidir. Geniş aile: Anne, baba ve evli çocuklarla onların çocuklarının ve ana ya da baba tarafından yakınların ve onların eş ve çocuklarının bir çatı altında yaşadıkları aile tipidir. Parçalanmış aile: Ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi nedenlerle eşlerden birinin ya da her ikisinin bulunmadığı aile tipidir.

Araştırmaya alınan çocukların %47,6'sı erkektir. Çocuklardan kronik hastalığa sahip olanlar %10,3'tür. Çocuklardaki en sık görülen kronik hastalıklardan ilk üçü; astım (%16,6), alerji (%13,3), bronşit (%10,0)'tir. Ebeveynlerin %17,2'si 0-6 yaş grubundaki çocuklarını her zaman veya bazen evde yalnız bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların son 1 yılda ev kazası geçirme oranı %17,6'dır. Araştırma grubundaki çocukların yaşam boyunca ev kazası geçirme oranı %24,8 olarak saptanmıştır. Ailelere göre kazanın %64,7'si önlenebilir olarak değerlendirilmiştir. En sık kaza geçirilen yaş %27,5 ile 3 yaştır. Kaza sırasında çocuğunun yanında yetişkin bir birey bulunanların oranı %37,3 tür ve bu yetişkin %78,1'le anne -babadır. Kaza sonrasında ailelerin %39,2'si bir sağlık kuruluşuna başvurmuştur. Acil servise götürülenlerin de tamamı aynı gün taburcu edilmiştir. Ailenin diğer çocuklarında ev kazası öyküsü %79,1'dir. Ailelerin ev kazası yaşadıktan sonra önlem alma oranı %75,2'dir. Kaza sonrası alınan önlemler bariyer kullanma veya yatak kenarını yükseltme (%9,2), tehlike oluşturabilecek eşyaları çocuğun ulaşamayacağı yere kaldırma (%13,1) şeklindedir. Ev kazasını önleme konusunda ebeveynlerin %83,4'ü kendini yeterli görmektedir. (Tablo 2)

Yapılan tek değişkenli analizlerde; göç yılı 10 yıl ve üzeri olanlar, babanın yaşı 34 ve altında olanlar, babanın 12 yaşına kadar yaşadığı yer gecekondu olanlar, algılanan gelir durumu geliri giderinden fazla olanlar, yaşanılan yerin kat sayısı 1 ve üzeri olanlar ve kaza konusunda kendini emin değil-yetersiz bulan ailelerin çocuklarında son bir yılda kaza geçirmesi anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). (Tablo 3)

Yapılan çok değişkenli analize göre 0-6 yaş çocuklarda son 1 yıldaki ev kazası geçirme durumunu; baba yaşının 34 ve altında olması 2,5 kat (%95 GA= 1,3-4,8), babanın 12 yaşına kadar gecekondu bölgesinde oturması 2,9 kat (%95 GA= 1,2-7,3), zemin kat dışında bir katta oturmak 3,1 kat (%95 GA=1,1-9,6), kendini ev kazalarından çocuğunu koruma konusunda yetersiz hissetmek 2,2 kat (%95 GA=1,1-4,7) artırmaktadır. (Tablo 4)

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Çocuklarının Özellikleri, Manisa, 2022

Değişken (n=290)	Sayı	Yüzde*
0-6 Yaş Arası Çocuğun Yaşı (ort±ss)		3,5 ±2,1
Çocuğun Cinsiyeti		
Erkek	138	47,6
Kız	152	52,4
Çocuğun Kronik Hastalık Durumu		
Var	30	10,3
Yok	260	89,7
Çocuğun Algılanan Sağlık Durumu		
Çok iyi- İyi	245	84,5
Orta	37	12,8
Kötü- Çok kötü	8	2,8
Çocuğu Evde Yalnız Bırakma Durumu		
Evet -Bazen	50	17,2
Hayır	240	82,8
Çocuğunuz Şimdiye Kadar Hiç Ev Kazası Geçirdi mi?		
Evet	72	24,8
Hayır	218	75,2
Evet ise Kaç Kez (n= 72)		
1	49	68,1
2	7	9,7
3 ve üzeri	16	22,2
Çocuğun Son 1 Yılda Ev Kazası Geçirme Durumu		
Evet	51	17,6
Hayır	239	82,4
Evet ise Kaç Kez (n=51)		
1 Kez	42	82,3
2 Kez	6	11,8
3 Kez ve üzeri	3	5,9
Kazanın Önlenebilirliği (n=51)		
Evet	33	45,8
Hayır	18	25,0
En Son Geçirilen Kazanın Çeşidi (n=53)		
Yüksekten düşme	31	58,5
Yabancı cisim yutulması	1	1,9
Kesici – delici aletle yaralanma	5	9,4
Yanma	7	13,2
Elektrik çarpması	1	1,9
Diğer	8	15,1
Kaza Sırasında Çocuğunuzun Yanında Yetişkin Bulunma Durumu (n=51)		
Evet	32	37,3
Hayır	19	62,7
Var ise Kim (n=32)		
Anne- Baba	25	78,1
Diğerleri	7	21,9
Kaza Sonrası Çocuğa Yapılanlar (n=51)		
Hiçbir şey	10	19,6

Evde İlk yardım uygulamaları	21	41,2
Eczane, ASM, acil servise başvurma	20	39,2
Ailenin Diğer Çocuklarında Ev Kazası Geçmişi		
Evet	33	79,1
Hayır	125	20,9
Varsa Nedir (n=33)		
Düşme	22	66,7
Çarpma	4	12,1
Yanma	7	21,2
Geçirilen Kazalar Sonrası Önlem Alma Durumu (n=101)		
Evet	76	75,2
Hayır	25	24,8
Evet ise Nedir? (n=76)		
Bariyer kullanma, yatak kenarını yükseltme	7	9,2
Tehlike oluşturabilecek eşyaları çocuğun ulaşamayacağı yere kaldırma	10	13,1
Diğer	59	77,6
Ebeveynin Kazadan Koruma Yeterlilik Algısı		
Yeterli	242	83,4
Emin değilim-Yetersiz	48	16,6

*; Satır yüzdesi

Tablo 3: 0-6 Yaş Arası Ev Kazası Sıklığını Etkileyen Faktörler, Manisa, 2022

Özellik	Son Bir Yılda Ev Kazası				P*
	Evet		Hayır		
	Sayı	Yüzde (%) **	Sayı	Yüzde (%) **	
Göç Yılı					
10 yıl ve altı	21	30,9	47	69,1	0,014
11 yıl ve üstü	6	11,8	45	88,2	
Baba Yaşı					
34 ve altı	32	23,9	102	76,1	0,009
35 ve üstü	19	12,2	137	87,8	
Baba 12 Yaşına Kadar Yaşadığı Yer					
Kırsal	15	12,5	105	87,5	0,047
Kentsel	24	18,6	105	81,4	
Gecekondu	12	29,3	29	70,7	
Algılanan Gelir					
Gelir giderden fazla	11	29,7	26	70,3	0,038
Gelir giderden az-eşit	40	15,8	213	84,2	
Kat Sayısı					
Zemin	4	7,7	48	92,3	0,039
1.Kat ve üstü	47	19,7	191	80,3	
Ebeveynin Kazadan Koruma Yeterlilik Algısı					
Yeterli buluyorum	36	14,9	206	85,1	0,006
Emin değil- Yetersiz	15	31,3	33	68,8	

*; *Ki kare*

**; *Satır yüzdesi*

Tablo 4. Son 1 Yılda 0-6 Yaş Çocuklarda Ev Kazası ve İlişkili Faktörlerin Lojistik Regresyon İndirgenmiş Son Modeline Göre Değerlendirilmesi, Manisa, 2022

Özellik	Son 1 Yılda Ev Kazası*	
	P	OR** (%95 GA)
Baba Yaşı		
35 ve Üstü	0,006	1(Ref)
34 ve Altı		2,5(1,3-4,8)
Babanın 12 Yaşına Kadar Yaşadığı Yer		
Kırsal	0,017	1(Ref.)
Kentsel		1,2(0,6-2,6)
Gecekondu		2,9(1,2-7,3)
Kat Sayısı		
Zemin Kat	0,047	1(Ref.)
1 kat ve Üstü		3,1(1,1-9,6)
Ebeveynin Kazadan Koruma Yeterlilik Algısı		
Yeterli	0,028	1(Ref.)
Yetersiz-Emin değil		2,2(1,1-4,7)

***Modele dahil edilen bağımsız değişkenler:** Baba yaşı, babanın 12 yaşına kadar yaşadığı yer, algılanan gelir, kat sayısı, ebeveynin kaza konusunda yeterli algısı

****; Odds Oranı**

4. TARTIŞMA

Manisa İli Yunus Emre İlçesinde kentsel ve yarı kentsel ASM'lerde yaptığımız çalışmada 0-6 yaş çocuklarda; son 1 yılda ev kazası geçirme sıklığını %17,6, yaşamları boyunca ev kazası geçirme sıklığı ise %24,8 olarak bulunmuştur. Son bir yılda geçirilen ev kazalarında %60,8 ile düşmenin birinci sırada %13,7 ile yanmanın ikinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalarda 0-6 yaş grubu çocukların ev kazası sıklığı değişiklik göstermektedir. Evgin ve Çalışkan (16)'nın 2012 yılında İç Anadolu Bölgesi'nde il merkezindeki ASM'lerde yaptıkları çalışmada 0-6 yaş grubu çocuklarda hayatları boyunca ev kazası geçirme oranı %96,8'e kadar çıkmaktadır. Köse ve Bakırcı (17)'nin Ekim 2005'te İstanbul'da bulunan bir

ASM'ye başvuran ve 1-6 yaş grubu çocuklarda yaptığı çalışmada son bir yılda ev kazası geçirme sıklığını %32,8 olarak bulmuşlardır. Karataş ve arkadaşlarının (18) 2004'te Ankara'da 1-6 yaş grubu çocuğu olan anneler ile yaptıkları çalışmada, çocukların %66,7'sinin en az bir kez ev kazası geçirdiğini belirlemişlerdir. Alasya (19)'nın 2012 yılında KKTC'deki araştırmasında 1-6 yaş grubu çocukların %54,3'ünün şimdiye kadar en az bir kez ev kazası geçirdiği bulunmuştur. Bu çalışmada ulaşılan ev kazası sıklığı literatürdeki bazı araştırmalara göre düşük çıkmıştır. Bunun nedeni ev kazası sıklığının; ev kazası algısının farklı olması, çalışma yapılan bölgeler, çalışmanın yılı ve araştırma biçimi ile değişiklik gösterebilmesidir. Manisa'da Dünder ve arkadaşları (12)'nin 2017 yılında yaptıkları çalışmada 0-6 yaş çocuklarda yaşamları boyunca sağlık kuruluşuna başvuru gerektiren ev kazası sıklığı %28,1 bulunmuştur. Özmen ve arkadaşları (13)'nin 2007 yılında Manisa'da yaptığı çalışmada çocuklarda hayatları boyunca ev kazası sıklığı %15,8 olarak bulunmuştur. Literatürdeki bu araştırmalarla yaptığımız çalışmanın aynı bölgede yapılması ve aynı algı düzeyindeki insanlara hitap edilmesi sebebiyle yakın çıkmış olabileceğini düşünmekteyiz.

Son bir yılda en çok görülen kaza tipi sırasıyla %58,4'le düşme, %13,2'le yanma, %9,4'le kesici-delici alet yaralanmasıdır. İzmir'de Gündüz ve arkadaşları (20)'nin 2015'te yaptığı çalışmada annelerin %57,3'ünün çocuğunun ev kazası geçirdiği, ev kazası yaşayan çocukların %55,0'ının düşme, %15,2'sinin çarpma ve %12,5'inin yanık tipinde kaza yaşadığı belirlenmiştir. Düşmeler, Bayram ve arkadaşları (21)'nin 2019 yılında yaptığı çalışmada %48,9 ile birinci sırada yer almaktadır. En sık görülen ev kazası tipi literatürdeki diğer çalışmalarla uyumludur. Yaş grubu 0-6 yaş olan çocukların dünyayı yeni keşfetme içgüdüleriyle daha hareketli olmaları ve çocukların kas iskelet sistemi gelişimleri yeni tamamlandığı için denge sağlamada zorlanmaları nedeniyle düşme en sık rastlanması beklenen ev kazası tipidir.

Babanın 35 yaşın altında olması son bir yılda ev kazası görülme riskini 35 yaş ve üzerinelere

göre 2,5 kat (%95 GA 1,3-4,8) arttırmaktadır. Babaların genç yaşlarda çocuk bakımı ve gelişimi konusunda henüz yeterli deneyime ulaşamadığı, yaşın ilerlemesiyle beraber daha çok deneyim kazanıp kazaları önleme konusunda kendilerini geliştirdiği düşünülmektedir. Bu yüzden ileri yaştaki babaların çocuklarında kaza sıklığı daha az olabilir düşüncesi de desteklenmektedir (22). Literatürdeki çalışmalarda genellikle anne yaşının küçük olmasının çocuklarda ev kazası sıklığını arttırdığını saptamasına rağmen bizim çalışmamızdaki verilere göre anne yaşı ve kaza sıklığı arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır (19,23,24).

Babanın 12 yaşına kadar yaşadığı yerin gecekondu bölgesi olması çocuklarda ev kazası görülme riskini diğer yaşanan bölgelere göre 2,9 kat (%95 GA 1,2-7,3) arttırmaktadır. Kentsel bölgelerde yaşayan çocukların kırsal bölgeye göre daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olduğu bilinmektedir (25). OECD ülkeleri arasında kırsal ve kentsel bölgelerdeki öğrenciler arasında ESKDE (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Düzey Endeksi) farkının en yüksek olduğu ülke Türkiye'dir (25). Kırsal bölgede eğitim düzeylerinin düşük olması kentsel bölgeye göçü artırmakta ve buna bağlı kentsel bölgede niteliksiz işler ve işsizlik artmaktadır (26). Ayrıca kırsal bölgelerde evlilik yaşı ve çocuk sahibi olma yaşı görece erkendir (27). Dolaylı olarak düşük sosyoekonomik düzeylerde yaşamının da ev kazaları sıklığını artırdığı bilinmektedir.

Yapılan çalışmada ebeveynlerin %83,4'ü kendilerini olabilecek kazalar ve bu kazaları önleme konusunda yeterli görmektedir. Kendisini çocuğu için muhtemel ev kazalarından koruma konusunda yetersiz hissedilen ebeveynlerin çocuklarının yeterli hissedilenlere göre 2,2 kat (%95 GA 1,1-4,7) daha fazla ev kazası geçirdiği saptanmıştır. Literatürde annelerin kazaları önleme konusundaki yeterlilikleri genellikle doğrudan sorulmamış olup "0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeğinden" aldıkları puanla sorgulanmıştır. Çalışmamızda ölçek puanı ile annelerin hissedilen yeterliliğinin veya çocuklarında görülen ev kazaları sıklığının anlamlı bir ilişkisi olmadığını

saptadık. Tosun'un (28) araştırmasında annelerin ölçekten aldıkları puanların ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlamada oldukça iyi durumda olduklarını göstermektedir. Akça ve arkadaşları (29)' nın 2017'de Çorum'da yaptığı çalışmada, Özmen ve arkadaşları (13)' nın 2007 yılında Manisa'da yaptığı çalışmada, Erkal ve arkadaşları (30)' nın 2010 yılında Ankara'da yaptığı çalışmada çocuğu ev kazası geçirmiş olan annelerin geçirmeyenlere göre ölçekten daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Bunun nedeni çocukları daha önce kaza geçiren annelerin deneyim kazandıklarını dolayısıyla ölçekten daha yüksek puan aldıklarını düşündürmektedir.

Ailelerin yaşadıkları evin bulunduğu kat ile ev kazası arasında çalışmamızda anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Zemin kat dışında bir katta oturmak ev kazası riskini 3,1 kat (%95 GA 1,1-9,6) arttırmaktadır. Araştırmamızı yaptığımız bölgelerde çok katlı yapılaşmanın yaygın olması nedeniyle zemin kat üzeri evlerde yaşayan aileler görece fazladır. Yunanistan'da 2009 yılında yapılan çalışmada da apartman dairesinde yaşayanlarda kaza sıklığı anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (31).

Çalışmanın en önemli kısıtlılığı, veri toplama süreci COVID-19 Pandemi koşulları altında yapıldığı için epidemiyolojik toplum tabanlı bir kesitsel bir araştırma olarak planlanamamasıdır. Araştırmanın örneklemini tüm Manisa ilini temsil etmemektedir. Ayrıca veri toplama tarihleri arasında ülkede meydana gelen ve medyadaki haberler de yansıyan çeşitli çocuk ihmal, istismarı haberlerinden dolayı katılımcılarımız anketteki sorulara objektif cevap vermemiş olabilirler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda 0-6 yaş grubu çocukların %17,6'sının son bir yılda en az 1 kez, %24,8'inin de yaşamları boyunca en az 1 kez ev kazası geçirdiği bulunmuştur. En sık gözlenen kaza tipi sırasıyla düşme, yanma ve kesici-delici alet yaralanmasıdır. Yapılan çok değişkenli analize göre 0-6 yaş çocuklarda ev kazalarını; baba yaşının 34 ve altında olması 2,5 kat (%95 GA 1,3-4,8), babanın 12 yaşına kadar gecekondu

bölgesinde oturması 2,9 kat (%95 GA 1,2-7,3); Zemin kat dışında bir katta oturmak 3,1 kat (%95 GA 1,1-9,6); Ev kazalarından çocuğunu koruma konusunda yetersiz hissetmek 2,2 kat (%95 GA 1,1-4,7) artırmaktadır.

Çocukluk çağında görülen ev kazaları, önlenebilir sağlık sorunlarının başında yer almaktadır. Ev kazalarını önleme konusunda kendisini yetersiz bulan ailelere belediyeler veya sağlık çalışanları tarafından kazalarla ilgili risk faktörleri, ev kazalarını önlemeye yönelik güvenlik önlemleri ve yardım uygulamaları konusunda eğitim verilmelidir. Özellikle çocukluğunu geçekonduda geçiren genç babaların (35 yaştan küçük) yaşadığı evler tespit edilip bu hanelere ev kazalarıyla ilgili ev içi ergonomisini düzenlemeye yönelik önleyici ev ziyaretleri ile bu eğitimler desteklenmelidir

KAYNAKLAR

1. Özcebe, H., Çocuk ve kazalar, III. Ulusal ana çocuk sağlığı kongresi bildiri özetleri, Sosyal Pediatri Dergisi Özel Sayısı, 154-63.
2. Mathers, C. D., Loncar, D., Updated projections of global mortality and burden of disease, 2002-2030: data sources, methods and results, Geneva, World Health Organization, 10.
3. Aatef Dawood Romeeh, E., Abd El Sattar Ahmed, M., Khalil Ibrahim, W., Mothers' Awareness about Poisoning Prevention among their Children under Five Years Old, Egyptian Journal of Health Care, 13(4), 725-743.
4. Alptekin, F., Aksaray il merkezinde ev kazaları epidemiyolojisi korumaya gönellik tutum ve davranışlar ev kazalarına yönelik ilkyardım bilgi düzeyi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
5. Bertan M., Çakır B., Güler Ç., Halk sağlığı yönünden kazalar, Halk Sağlığı Temel Bilgiler Kitabı, Ankara, 462-72.
6. Kılıçarslan Törüner, E., Büyükgönenç, L., Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları.
7. Bonilla-Escobar, F.J., Gutiérrez MI., Injuries are not accidents: towards a culture of prevention, Colomb Med. 45(3):132-5.
8. Preventable injuries kill 2000 children every day [Internet]. [cited 2022 Aug 2]. Available from: <https://www.who.int/news/item/10-12-2008-preventable-injuries-kill-2000-children-every-day>.
9. Sengoelge, M., Bauer R., Laflamme L., Unintentional child home injury incidence and patterns in six countries in Europe, Int J Inj Contr Saf Promot, 15(3):129-39.

10. Hendrickson, SG. Reaching an underserved population with a randomly assigned home safety intervention, Injury Prevention, 11(5):313.
11. Turan, T., DüNDAR, S.A., Yorgancı, M., Yıldırım Z., The prevention of home accidents among children aged 0-6 years, Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi, 16(6):552-7.
12. DüNDAR Erbay, P., Eser, E., Cengiz, O., Celal Bayar Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı 2015-2019 Dönemi Halk Sağlığı/Kırsal Hekimlik Stajı İntörn Araştırma Özetleri, Celal Bayar Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı 2015-2019 Dönemi Halk Sağlığı/Kırsal Hekimlik Stajı İntörn Araştırma Özetleri, 66-72.
13. Özmen, D., Ergin, D., Şen, Ö. G. N., Çetinkaya, A. G. A. Ç., 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanılanması, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 12(12).
14. Sınıfların BK. grupların sosyoekonomik nitelikleri, 2. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi Yayınları, 33-60.
15. Çınar, ND., Görak, G., 0-6 yaş çocuklarda annenin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlilik çalışması, Çocuk Forumu, 6(1):22-7.
16. Evgin, D., Çalışkan, Z., Çocuklarda Görülen Ev Kazaları ve Annelerin Kazalardan Korunmaya Yönelik Uygulamaları Home Accidents Chulren And Applications For Mothers' protection From Accidents, The Journal, 11(59).
17. Köse, OÖ., Bakırcı, N., Çocuklarda ev kazaları, STED/ Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 16(3):31-5
18. Karatas, B., Kettaş, E., Yurtsever, S., Interventions by mothers of 1-6 year old children after home accidents, Journal of Human Sciences. 3(2).
19. Alasya, E., 1-6 Yaş Grubu Çocuklarda Ev Kazası Görülme Sıklığı ve Annelerin Ev Kazaları ile İlgili Uygulamalarının Belirlenmesi, KKTC YDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2012.
20. Gündüz, G., Aytekin, A., Annelerin çocuklarını ev kazalarından korumaya yönelik tutumları ve etkileyen faktörler, İzmir Dr Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi, 5(3):184-92.
21. Bayram, T., Ilgın, C., Kulbay, H., Tozakoğlu, B., Karaduman, I., Çolak, BC, Save, D., Annelerin ev kazalarını önleyici tedbirleri ile ilişkili faktörler: İstanbul, Türkiye'den tanımlayıcı bir çalışma, Klinik ve Deneysel Sağlık Bilimleri, 9 (2), 151-156.
22. Dal Santo, JA., Goodman, RM., Glik, D., Jackson, K., Childhood unintentional injuries: factors predicting injury risk among preschoolers, J Pediatr Psychol, 29(4):273-83.
23. Şekerci, E., İnal, S., Hastanede Yatan 0-6 Yaş Grubu

Çocukların Annelerinin Ev Kazaları Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarının İncelenmesi, Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 3(3):160.

24. Yalaki, Z., Tasar, M. A., Kara, N., Dallar, Y., Sosyoekonomik Düzeyi Düşük Olan Ailelerin Ev Kazaları Hakkında Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi/Measuring the Awareness of Home Injuries in Families with a Low Socioeconomic Status, Eurasian Journal of Emergency Medicine, 9(2), 129.

25. Echazarra, A., Radinger, T., Learning in Rural Schools: Insights from PISA, TALIS and the Literature, OECD Education Working Papers, No. 196, OECD Publishing.

26. Yılmaz, A., Türkiye'de İşsiz Nüfus, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1):43-56.

27. Tezcan, S., Coşkun, Y., Türkiye'de 20. Yüzyılın Son Çeyreğinde Kadınlarda İlk Evlenme Yaşı Değişimi ve Günümüz Evlilik Özellikleri, Nüfusbilim Dergisi, 26(1), 15-34.

28. Tosun, MÇ., 4-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarını Önlemeye Yönelik Önlemlerinin İncelenmesi, Ev Kazaları ve İlk Yardım Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarına Eğitimin Etkisi: Bir Müdahale Çalışması, Tıpta Uzmanlık Tezi, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kayseri.

29. Akça, S. Ö., Çankaya, T., Aydın, Z., 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlama düzeyleri ve annelere verilen ev kazalarına yönelik eğitimin etkisi, Çağdaş Tıp Dergisi, 7(1), 50-57.

30. Erkal, S., 0-6 yaş grubundaki çocukların karıştığı bir yıldaki ev kazası sayısı ve annelerin ev kazalarını önlemek için aldıkları önlemlerin belirlenmesi, Türk pediatri dergisi, 52 (2), 150.

31. Tsoumakas, K., Dousis, E., Mavridi, F., Gremou, A., Matziou, V., Parent's adherence to children's home-accident preventive measures, International nursing review, 56(3), 369-374.